

2.6 Lag om cykelhjälm?

Det är utan tvekan så, att en hjälm på huvudet vid olyckstillfället skyddar. Men den måste sitta rätt och vara av rätt storlek och konstruktion – dvs minst CE-märkt enligt lag (inom EU). Tidigare fanns en mer kvalificerad märkning – men denna är slopad. Hjälmarna med frigolityta ska ej användas. Ett fåtal hjälmar på dagens marknad ger skydd mot rotationsvåld.

Vissa samhällsinstanser som Trafikverket och NTF har länge förordat en hjälmlag för alla (även om man numera tagit bort kravet från dagordningen) – men här hänger vi inte med alls. Vi kan i stort sett inte se några fördelar med en generell hjälmlag för cyklister. Här följer några argument för och emot.

2.6.1 Argument mot lagstiftning

★ Hjälm användandet i Sverige ligger kring 35 %. Användandet varierar starkt och är mycket lågt inom vissa regioner och åldersgrupper – ibland nära noll. Att mot den bakgrunden pressa fram en hjälmlag vore felaktigt.

★ Att aldrig få cykla utan hjälm och känna vindens svalka genom håret, är ett ingrepp i den personliga friheten. Det känns inte tillräckligt motiverat att ha hjälm på i 30-gradig värme eller ute i lingonskogen. En stor del av cyklistens överskottsvärme ventileras via huvudet.

★ Och vem ska beivra en sådan eventuell lagstiftning – med en förarkategori utan utbildning omfattande åldrarna 2-95 år. En del är inte ens straffmyndiga och då ska föräldrar bötfällas, när en trilskande eller mobbad unge lämnar hjälmen bakom första bästa häck – det är inte rimligt.

★ Argument och propaganda för en hjälmlag och även för ett ökat hjälm användande måste ske med sans och måtta – annars gör man cyklismen en björntjänst.

★ Polisen har inte resurser att kontrollera en hjälmlag och då inträffar två scenarier – en grupp blir lagbrytare och detta medför kanske att man även struntar i andra lagar – en annan grupp slutar att cykla.

★ En hjälmlag medför att många kommer att sluta cykla, det är vi övertygade om. En hjälmlag får dessutom knappast några nya att börja. Måste man välja mellan att fler använder hjälm alternativt att flera cyklar mera – så är det senare mest gynnsamt för

samhället. Fysisk aktivitet är en bristvara i vår moderna livsföring och ökat cyklande är ett utmärkt botemedel.

★ Orsakerna till det låga hjälmanvändandet är förstås flera. Obekvämligheten (förvaring, svettning, förstörd frisyra etc) torde vara en av de viktigaste. Ringa upplevd risk en annan.

★ Hjälmen är ett problem i vissa situationer – vid stort behov av ventilation (för personer med glasögon, vid kraftig ansträngning mm), skärmar av trafikens ljud (särskilt med inbyggd musikanläggning), gör cyklisten anonym etc.

★ I länder där lagstiftning helt eller delvis genomförts har den knappast blivit någon succé. Siffror har övertolkats i propagandasyfte, annat har förbigåtts med tystnad.

★ Helt irrelevanta jämförelser görs med bilisters användande av bilbälten. Ska bilister komma i närheten av cykelhjälms obekvämlighet, så är det förstås hjälm på som gäller även för alla i bilkypén. Detta skulle dessutom rädda betydligt flera liv.

★ En cykelhjälm måste balanseras mot mycket annat här i samhället. Att få ner cykelolyckorna till noll är ingen konst om alla upphör att cykla. Samtidigt dör tusentals individer per år i frivilligt supande, rökande och frossande här i landet. Dödstaten pga luftföroreningar i våra tätorter överstiger väsentligt det totala antalet omkomna i biltrafiken och ännu diskuteras ingen hjälm lag för gående – även om detta vore väl motiverat på våra ofta glashala gc-vägar vintertid.

★ Angivna siffror för positiva effekter, som en hjälm lag eventuellt skulle medföra, förutsätter 100%-igt användande. Detta är ett orealistiskt antagande. Några jämförande beräkningar av samhällets kostnader för alla som slutar att cykla (eller aldrig börjar) görs inte. Risken är stor, att den good-will för ett ökat hjälmanvändande, som byggts upp under några decennier, försvinner med en hjälm lag.

★ En hjälm lag fokuserar för mycket på hjälm bruket. Det finns åtskilliga andra väsentliga skaderisker inom cykeltrafiken. En hjälm försedd cyklist tenderar att inteckna en del av den erhållna "säkerhetsmarginalen", genom att öka farten och ta mindre hänsyn till omgivningen. Även omgivningen verkar att respektera en hjälm försedd cyklist i mindre utsträckning (se bild nedan).

★ Den "hjälm lag", som infördes 2005 för ungdomar under 15 år i sällskap med vuxen, har knappast blivit någon succé.

Hänsynen mot en hjälm försedd cyklist är ofta sämre.

Hjälmanvändandet vid gruppcykling är oftast självklart.

2.6.2 Argument för lagstiftning

- ★ Minskar skullskadorna vid cykelolyckor. Man "räknar med" ca 40 % lägre dödstal vid 100 %-ig användning.
- ★ Man tror inte på individens egen förmåga, att på frivillig väg öka sitt hjälmanvändande. Högre genomsnitt än ca 35 %-ig användning, tror vi är orealistiskt att vänta sig på frivillig väg. Lika orealistiskt är att tro att alla skulle följa en tvingande lag.
- ★ Lag kan tjäna som ett rättesnöre i bästa fall. Och vi skulle kunna tänka oss lagstiftning för vissa cykelkategorier eller situationer – som cykelbud, tävlingar, motionslopp etc. Men här har detta nästan redan införts på frivillig väg.

2.6.3 Argument för ett ökat hjälmanvändande

- ★ Utbudet av snygga hjälmmodeller i olika prisklasser har blivit stort.
- ★ Ventilationen hos flertalet modeller är numera acceptabel – eller så bra den kan bli, sedan kraven på skydd mot penetration sänkts.
- ★ Ett totalanvändande över 30 % förekommer främst inom regioner med riskfyllda miljöer och inom särskilt utsatta åldersgrupper (unga och gamla). Låga totalsiffror torde därför ha ett avsevärt "mervärde" räknat som skyddseffekt. Våra storstäder redovisar ofta mätetal över 35%.
- ★ Hjälmanvändandet känns självklart i vissa sammanhang med förhöjd risknivå – som vid tävling, motionslopp, gruppcykling etc.
- ★ Man måste vara realistisk. Alla olycksorsaker i samband med cykling kan inte förutses – hur försiktig man än är. Hjälmen ger ett bra extra skydd.
- ★ Man måste vara realistisk. Alla olycksorsaker i samband med cykling kan inte förutses – hur försiktig du än är. Hjälmen ger ett bra extra skydd.